

The Journal of Academic Social Science Studies

JASSS

International Journal of Social Science

Doi number:<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS7565>

Number: 66 , p. 415-424, Spring II 2018

Araştırma Makalesi / Research Article

Yayın Süreci / Publication Process

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date - Yayınlanma Tarihi / The Published Date

21.03.2018

15.04.2018

XIII. VE XIV. YÜZYILDA DENİZLİ VE YÖRESİNDEKİ TÜRKMENLERİN MOĞOLLARA KARŞI MÜCADELESİ¹ *IN XIII AND XIV CENTURY DENİZLİ AND IT'S AREA THE FIGHT OF TURKOMANS TOWARDS MONGOLS*

Dr. Öğr. Üyesi Bahattin Keleş

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4445-3303>

Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Öz

1071 yılında yapılan Malazgirt Meydan Muharebesi'ne kadar, keşif amacıyla Anadolu'ya gelen Türkmenler, muharebe sonrası Anadolu'yu yurt edinmeye başladılar ve Denizli yöresine de yaklaşık 200 bin Türkmen gelip yerleşmiştir.

Denizli havalisinin tarihi XI. asrın sonları ile XV. asır başları arasında çok hareketli ve karmaşık bir durum arz etmektedir. Burası Selçuklular ile Bizans İmparatorluğu arasında sürekli el değiştirmiş ve Denizli XIII. asır ortasından itibaren kesin olarak Türk hakimiyeti altına girmeye başladı ise de Osmanlı hakimiyeti tesis edilinceye kadar, Selçuklular, Moğollar ve Türk uç beyleri arasında çekişmeli bir saha olmuştur.

Denizli, XIII. asrın son yarısında Sahib Ata'nın oğullarına iktâ olarak verildi. Denizli bölgesi birbiriyle iyi geçinemeyen uç beylerinin sürekli akınlarına uğruyordu. 1292 yılında Moğol Han'ı Geyhatu, Denizli yöresine bir sefer düzenleyerek burasını ele geçirdi. Ünlü Seyyah İbn Batuta, 1332 yılında Denizli'yi ziyaret etmiş ve Denizli hakkında verdiği bilgiye göre, bu büyük ve güzel şehrin 7 Camisi, güzel çarşıları, bağ ve bahçeleri ve akarsularının olduğunu söylemiş ve burada yetişen iyi cins pamuk ile sırma işlemeli nefis kumaşlar dokunduğundan bahsetmiştir. Moğollar, Denizli ve yöresine büyük önem verdiklerinden sürekli burayı baskı altında tutmaya çalıştılar ve bu bölgeye önem verdiler. Çünkü burası Denizli Türkmenlerin yoğun olarak yaşadığı güzel bir şehirdi.

Anahtar Kelimeler: Denizli, Türkmenler, Moğollar, Bizans İmparatorluğu, Anadolu Selçuklu Devleti

¹ Bu makale, 06-08 Eylül 2006 tarihleri arasında Denizli'de yapılan "Uluslararası Denizli ve Çevresi Tarih ve Kültür Sempozyumu"nda sözlü bildiri olarak sunulan "XIII. ve XIV. Yüzyılda Denizli ve Yöresindeki Türkmenlerin Moğollara Karşı Mücadelesi" adlı bildirinin genişletilmiş ve makaleye dönüştürülmüş şeklidir.

Abstract

Turkomans were coming Anatolia to explore the land, until Malazgirt battle in 1071. After the war, Turkomans settled down Anatolia permanently. In the beginning, approximately 200.000 Turkomans arrived in Denizli and vicinity.

The history of Denizli Region second half of ends begins XI.th. Century and beginning of XV.th. Century. The Region has constantly changed hands several times between Byzantium and Selcuk states. The middle of XIII.th. Century, The Region was Conquered permanently by Turks. However, The land was changed hands many times among Selcuks, Mongols and Turkish principalities Denizli, at the second quarter of XIII.th. Century, had been given to Sahib Ata's son's as "ıktā". The Region was attacked many times by Turkish principalities. In 1291, Geyhatu Khan, the Mongol emperor, was rushed and handed the Region. İbn Batuta, famous traveler, visited Denizli in 1332. According to his writings the city had 7 mosque, the bazaars, vineyards and orchards and springs. Magnificent fabrics embroidered with gold or silver thread were made by using high quality cotton grown in the area. » Mongols tried to control pressure and gave importance to the region. Denizli was a beautiful city populated by Turkomans.

Keywords: Denizli, Turkomans, Mongols, Byzantine Empire, Anatolian Seljuk State

Giriş

Göçebe Türkmenler 1040 Dandanakan savaşından sonra kendilerine yurt bulmak için Orta Asya'dan kalkıp Anadolu'ya gelmeden önce Suriye ve Musul taraflarına gelmişler, fakat bu bölgedeki yöre halkını rahatsız ettiklerinden dolayı Abbasi halifesi el-Kaim Biemrillah durumu Sultan Tuğrul Bey'e bir mektupla bildirmiştir. Abbasi halifesi bu Oğuz Türkmenlerinin İslam ülkelerine zarar vermemeleri için gerekli tedbirlerin alınmasını Tuğrul Bey'den istemektedir². Bunun üzerine Tuğrul Bey, yerli meliklere Türkmenleri Anadolu'ya gazaya sevk etmelerini söylerken diğer taraftan İbrahim Yinal ve Kutalmış gibi hanedan üyeleri beylerine de onlara rehberlik etmelerini ve onlara yol açmaları için Anadolu'ya yapılan gazalarının merkezi olan Azerbaycan' a göndermelerini söylemiştir.³ Tuğrul Bey ise, daha sonra bizzat kendisi Malazgirt ve Erzurum yörelerine birer sefer düzenlemiştir. Tuğrul Bey'in bu seferlerdeki amacı, göçebe Türkmenlere yurt bulmak ve Anadolu

topraklarını Türklere iskan amaçlı açmaktır.⁴

Selçuklular döneminde Anadolu Türk toplumunun en kalabalık ve en dinamik unsurunu konar-göçer Türkmenler oluşturuyordu. Türkmenler Anadolu'ya akın akın Malazgirt zaferini müteakiben gelmeye başlamışlar ve Moğol istilasının önünden kaçanlarla sayıları oldukça artmıştır. Türkmenlerin sayısı XIV. yüzyılın başlarında Denizli civarında 200 bin, Kastamonu civarında 100 bin ve Ankara civarında ise, toplam 30 bin çadırlıdan oluşan kalabalık bir Türkmen kitlesinin yaşadığı bilinmektedir. Eskişehir'den Kütahya'ya kadar uzanan dağlarda 300 bin Türkmen yaşamaktaydı. Denizliden batıya doğru uzanan dağlar, bu göçebelerin yaylaları olduğu için buralara Türkmen dağları adı verilmiştir.⁵

Anadolu'ya Türkmen göçünü hızlandıran sebeplerin en önemlilerinden birisi de Moğol istilasıdır. Çünkü tarihte en önemli istilalardan biri olan Moğol istilasını, Orta Asya Türklüğü ve medeniyeti için ağır sonuçlara ve sarsıntılara sebebiyet verirken, ayrıca Anadolu'nun Türkleşmesinde de önemli bir etken

² Coşkun Alptekin, "Büyük Selçuklular", Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi, C. VII, İstanbul 1989, s. 107.

³ Salim Koca, Dandanakan 'dan Malazgirt 'e, Giresun 1997, s. 94.

⁴ Mustafa Demir, Büyük Selçuklular Tarihi, Sakarya 2004, s. 54.

⁵ Salim Koca, "Türkiye Selçuklularında Ekonomik Politika," Erdem Atatürk Kültür Merkezi Dergisi (Özel Sayı II), Ankara 1996, 8/23, s. 480; Osman Turan, Selçuklular Zamanında Türkiye, İstanbul 1993, s. 507.

olmuştur.⁶

A-Kösedağ Savaşı Sonrası Anadolu'nun Moğol Hakimiyetine Girişi

1243 yılında Moğollar, Selçukluları Köseadağ'da ağır bir yenilgiye uğrattı ve ardından, önce Sivas'ı sonra da Kayseri'yi istila ettiler. Moğollarla yapılan barış anlaşması sonucunda Anadolu Selçuklu Devleti, Moğolların hakimiyetine girdi⁷ ve bunun sonucu olarak Selçuklular Moğollara haraç vermek zorunda kalmışlardı. Moğollara verilen haraçlar sık sık gönderilen elçiler aracılığıyla Moğol Hanı tarafından devamlı arttırılmaktaydı. Anadolu toprakları artık Moğollara haraç vermek için ekilip biçilir bir hale gelmiş ve halk ise, gittikçe yoksullaşarak çok zor durumlara düşmüştü. 1256 yılında Moğol askeri komutanı Baycu, Selçuklu Sultanı İzzeddin Keykavus'a gönderdiği mektupta kendisi için Anadolu'da bir kışlak ve bir de yaylak verilmesini istiyordu. Baycu'nun bu istekleri Selçuklu hükümetini endişeye düşürdü ve savaş hazırlıklarına girildi, mevcut kuvvetlerden başka Türkmenlerden de asker alındı.⁸

Osman Turan verdiği bilgide, Sultan İzzeddin Keykavus'un etrafındaki tecrübesiz ve liyakatsiz gençlerin kıskırtmasıyla Moğol tahakkümüne bir son verilmesi ümidinde olduğunu söyler. Yine o, muharebe kararını sultanın veziri İzzeddin Muhammed'in ısrarı ile alındığını belirtir.⁹

Selçuklu hükümdarları veya onlar adına iktidarı ellerinde tutanlar, göçebe unsuru ile yerleşik unsuru birleştirip Moğollara karşı bir müdafaa cephesi oluşturdular. Fakat Selçuklular, Türkmenlere karşı Moğollara dayandılar ve güvendiler. Anadolu Selçuklu sultanlarının Moğol hakimiyeti altına girmeleri üzerine Türkmenler, devlete karşı itaatsiz-

lik gösterdikleri gibi, Moğollara da baş eğmediler. XIII. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Selçuklu sultanları bu Türkmenleri itaat altına alacak bir güce de sahip değillerdi.¹⁰

Moğol saldırıları sonucu Anadolu'nun etnik yapısında meydana gelen değişme olayı bir Moğollaşma ile sonuçlanmamış, aksine ülkenin belirli kesimlerinde Türkleşmeyi hızlandırmıştır. Doğu ve Orta Anadolu'da yoğunlaşan Moğol baskısı Kuzey, Güney ve Batıdaki uç bölgelere Türkmenlerin büyük yığınlar halinde göç etmelerine sebep olmuştur. Bu durum Anadolu'daki siyasi, sosyal ve ticari hayatı olumsuz yönde etkilediği gibi, tarımı da çökme noktasına getirmiştir.¹¹

Moğolların Doğuda Köseadağ Savaşı ile Anadolu Selçuklularına indirdikleri darbe ülkeyi sadece yarı veya tam bir sömürge durumuna düşürmekle kalmamış, aynı zamanda Anadolu'nun doğusunda güçlükle ulaşılan hedefleri ve sınırları kaybettirmiştir.¹²

Anadolu'nun Türkleşmesinde âdeta son safha sayılabilecek olan Moğol saldırıları her ne kadar şehirlerin harap olmasına ve insanların perişan ve sıkıntı çekmelerine sebep olmuşsa da, Anayurttan büyük bir insan selinin akmasına ve dolayısıyla da Anadolu'da yoğun bir Türk nüfusun gelmesine sebep olmuştur. Anadolu'ya gelen bu Türkmenler, yerleşik hayattan geldikleri için aralarında bilgin ve zanaat erbabı çoğunlukta idi. Bunların gelmesiyle Anadolu'da birçok mesleki alanda bir takım değişiklikler olmuştur.¹³

⁶ Mehmet Şeker, Fetihlerle Anadolu'nun Türkleşmesi İslamlaşması, Ankara 1991, s. 66.

⁷ İbn Bibi, el-Evamir'ul- Ala'ie fi'l-Umuri'l- Ala'ieye (Selçukname), II, (çev. Mürsel Öztürk), Ankara 1996, s. 12.

⁸ Coşkun Alptekin, "Türkiye Selçukluları", DGBİT, C.VII., s. 316-317.

⁹ O. Turan, Selçuklular Zamanında Türkiye, s 479.

¹⁰ Faruk Sümer, Oğuzlar (Türkmenler), İstanbul 1999, s.179.

¹¹ Abdülkadir Yuvalı, "Moğol Harekatının Anadolu'nun Demografik Ve Dini Yapısı Üzerindeki Etkileri", Erdem Dergisi, 9/27 (Ankara 1997), s. 128-129; Osman Turan, Selçuklular Tarihi ve Türk-İslam Medeniyeti, İstanbul 1969, s. 402.

¹² Ali Üremiş, Türkiye Selçuklularının Doğu Anadolu Politikası, Ankara 2005, s. 332.

¹³ Abdülkadir Yuvalı, İlhanlılar Tarihi Kuruluş Devri I, Kayseri 1994, s. 191-192.

B-Moğol Baskısı Sonrasında Denizli ve Yöresine Türkmen Göçlerinin Yaşanması

Moğolların önünden kaçıp gelen Türkmenlerden bir kısmı Denizli (Ladik),¹⁴ Honaz ve Dalaman bölgesine gelerek İnançoğulları beyliğini, Malazgirt Savaşını müteakiben bu bölgeye gelerek İnanç Bey ile birlikte kurmuşlardır. Bu bölge muhtemelen Kutalmış oğlu Süleyman Şah tarafından fethedilmiştir.¹⁵ Denizli ve yöresi bir müddet Türklerin elinde kaldıktan sonra 1097 yılında Bizanslıların eline geçmiştir. XII. yüzyıl içerisinde zaman zaman Türklerle Bizanslılar arasında el değiştiren Denizli, 1206 yılında tekrar Türklerin eline geçti.¹⁶ Uzun süre Anadolu Selçuklu Devletinin elinde bulunan Denizli, XIII. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Honaz ve Afyonkarahisar ile Vezir Sahib Ata Fahreddin Ali' nin oğullarına ıktâ olarak verildi.¹⁷ 1261 yılında ise, Mehmet Bey Türkiye Selçuklu sultanlığına karşı ayaklanmış ve sonunda İlhanlı Devletinin kurucusu Hülâgu' ya bağlı olarak Denizli Beyliğini kurmuştur.¹⁸

Türkmenler Moğol istilası önünden Anadolu'ya kaçarak İzzeddin Keykavus' u tutuyor ve Moğolların desteğini alarak Anadolu'da Türkmenlere karşı mücadele eden IV. Kılıç Arslan'ın saltanatını bu sebeple tanımıyorlardı¹⁹. Çünkü Rükneddin Kılıç Arslan tek başına ülkenin tamamında iktidarını güçlendirmek istiyor ve karşı çıkanları cezalandırmak istiyordu. Fakat onun bu kadar uğraşmasına rağmen uçlar ve sahiller Türkmenlerin elinde kalmıştı. Bu Türkmenler Rükneddin Kılıç Arslan'ın emrine girmek istemiyorlardı²⁰. Bütün bunların yanında Türkmenlerin

bağımsızlık kazanma arzu ve istekleri de bunda önemli rol oynuyordu. Bu Türkmenler arasında en kuvvetlilerini Ladik, Honaz ve Dalaman havalisinde yurt ve beylik kuran göçebeler teşkil ediyordu. Bunlar yukarıda da ifade edildiği gibi 200.000 çadır halkına ulaşıyordu. Başlarında kahraman ve uç gazisi sıfatlarını taşıyan Mehmet Bey, kardeşi İlyas Bey, damadı Ali Bey, Sevinç ve Salur Beyler vardı.

C- Denizli ve Yöresinde Türkmen Beylerinin Moğollara Karşı Ortak Mücadelesi

a- Hülâgû Döneminde Uç Beyliklerinin Moğollara Karşı Ortak Mücadelesi

Selçuklu Sultanına tâbi olan Mehmet Bey, zaman zaman Konya'ya gidip geliyor, Selçuklu sultanına bağlılığını gösteriyordu. Mehmet Bey aynı zamanda beyliğine ait meseleleri ve devlet ile olan münasebetlerini de düzene koyuyor ve vergileri zamanında ödüyordu.²¹ Mehmet Bey, bir defasında Kayseri'ye varınca Antalya'dan gelen bir kervana Türkmenlerin baskın yapıp Konyalı tacir Meceddin'e ait 50.000 dirhem kıymetinde olan kumaşları tüccardan zorla aldıklarına dair bir şikâyet ile karşılaştı ve derhal bu parayı tazmin eyledi.²² Mehmet Bey, İzzeddin Keykavus'un küstah dayılarına düşman olduğu için onlarla savaşa tutuşur ve sultanın naibi Şemsettin Yavtaş da bu esnada öldürülür. Fakat İzzeddin Keykavus'un bilhassa son mücadelesinde Moğollara karşı cihat etmesinden dolayı Mehmet Bey ve Türkmenler onun davasına sahip çıkmışlardır.²³

Bu Türkmenler IV. Rükneddin Kılıç Arslan'ın da Moğollara dayanan saltanatını tanımazlar. Bu sebeple Kılıç Arslan'a Alıncak Noyan'a mensup Selçuklu-İlhanlı askerleri Türkmenler üzerine yürüyünce kuvvetlerini yeterli görmeyen Mehmet Bey, Moğollarla anlaşma yoluna girer. Hülâgu'ya elçi gönderip kendisine tabi olacağını vergi vereceklerini

¹⁴ Anna Komnena, Malazgirt in Sonrası (çev. Bilge Umar), İstanbul 1996, s. 339.

¹⁵ Abdülkerim Özyayın-İdris Bostan-Fahamettin Başar, İslam Tarihi, İstanbul 1994, s. 372.

¹⁶ O. Turan, a.g.e., s.281.

¹⁷ İsmail Hakkı Uzünçarşılı, Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu Karakoyunlu Devletleri, Ankara 1988, s 55.

¹⁸ Erdoğan Merçil, Müslüman Türk Devletleri Tarihi, İstanbul 1985, s. 309.

¹⁹ Claude Cahen, Osmanlılardan Önce Anadolu'da Türkler, İstanbul 1994, E Yayınları, s.274 vd.

²⁰ Ebu'l-Fida, Takvimü'l-Büldan (Farsçadan çev. Muhammed Ayeti), Tahran 1329, s.432.

²¹ O. Turan a.g.e., s.514.

²² Ahmet Eflâki, Menakıbu'l-Arifin, (nşr. T. Yazıcı) Ankara 1959-1961, s.485-486.

²³ Kerimüddin Mahmud-î Aksarayî, Müsamerat'ül-Ahbâr (çev. Mürsel Öztürk), Ankara 2000, s. 50.

ve İlhanlı-Selçuklu Devletinin kendi nezdlerinde bir şihne buldurmalarına razı olduğunu bildirir ve ayrıca Moğol hükümdarlarından menşur (ferman) ve sancak talep ederek beyliğinin tanınmasını ister. Hülagu, Mehmet Bey'in bu teklifini kabul edip kendilerine bu hakimiyet alâmetlerini götüren Hulşar adlı birisini de şihne olarak tayin eder ve Denizli, Tavas ve Dalaman'a kadar olan yörenin sahibi olduklarına dair bir ferman gönderdi. Ancak Hülagu, Mehmet Bey'in İlhanlı Devleti'nin başkenti Tebriz'e gelip itaat arz etmesini şarkoşmuştur. Çünkü Hülagu Mehmet Bey'e ve Türkmenlere güvenmemektedir.²⁴

Hülagu, beyliğin kuruluşundan bir yıl sonra Mehmet Bey'e haber göndererek kendi huzuruna gelip itaatini arz etmesi bildirmesine rağmen Mehmet Bey, bunu kabul etmedi.²⁵ Hülagu, bu durum karşısında Alıncak Noyan'la Sultan IV. Rükneddin Kılıç Arslan'a haber göndererek Anadolu'da bulunan Moğollara Mehmet Bey üzerine yürümeleri emirini verdi. Hülagu, Türkmenlerin o bölgedeki gücünü bildiği için başka bir tedbire başvurarak Mehmet Bey'in damadı Ali Bey'i gizlice kazanmaya çalıştı ve bunu da başardı. Çünkü Ali Bey'in makam ve mevkiye karşı aşırı derecede hırsı vardı. Ali Bey, kayınpederini makam için satmada tereddüt etmedi. Bundan sonra Selçuklu ve Moğol askerleri Ali Bey'in rehber ve öncülüğü ile Türkmen beldelerine girdiler. Dalaman ovasında meydana gelen şiddetli savaşta Ali Bey'in ihaneti yüzünden Mehmet Bey mağlup oldu ve dağlara kaçtı. Başta İlyas Bey ve Salur Bey olmak üzere çok sayıda Türkmen esir edildi. Mehmet Bey mağlup olduktan sonra salıverilmesi için aman diledi, kendisine aman verilmesine rağmen o Konya'ya götürülürken bu büyük uç gazisi Borgulu'da (Uluborlu civarı) idam edildi. Mehmet Bey'in idam edilmesinden sonra Ali

Bey Denizli Türkmenlerine Bey oldu. Bu suretle Moğol hakimiyeti Dalaman Çayına kadar uzadı.²⁶

Mehmet Bey'in damadı Ali Bey Moğolların desteğini almak suretiyle Mehmet Bey'in mirasına konmayı başardı ve o eyaletteki Türkmenler, özerk bir güç olmaya devam ettiler.²⁷ Ali Bey 1276'daki Cimri Olayından²⁸ faydalanmak istemiş, fakat bertaraf edilince Denizli ve yöresi Selçuklu idaresinde kalmıştır. Böylece bölgedeki Türkmen beyleri de güçlerini korumuşlardır.²⁹

Denizli bölgesi, uç Türkmenlerin eski bir yurdu olmakla birlikte Mehmet Bey idaresinde bulunan bu göçebe Türkmenlerin çoğu, Moğol istilası önünden kaçıp gelerek Dalaman Çayına kadar olan bu topraklarda kuvvetli bir beylik kurmuşlardır. Mehmet Bey'e ait Türkmenler Anadolu'nun birçok yerini ve yöre halkını perişan etmiş ve bu Türkmen akınlarını durdurmak için Toktu Noyan kumandasında bir Moğol ordusu gönderilmek suretiyle, bu Türkmenler bozguna uğratılmıştır. Türkmenlerin buralardan uzaklaşmasından sonra yöre halkı eski yerlerine dönmüştür.³⁰

b-Abaka Han Döneminde Moğollara Karşı Ortak Mücadelesi

Abaka Han'ın 1265 yılında İlhanlı tahtına oturmasından sonra IV. Rükneddin Kılıç

²⁴ K. M. Aksarayî, a.g.e., s. 53,71,72; Bedreddin Mahmud b.Ahmed el-Ayni, İkdu'l-Cuman fi Tarihi ehli'z-Zaman (nşr. Muhammed M.Emin), Kahire 1987, c.I, s.322 vd.;Tuncer Baykara,Selçuklular ve Beylikler Çağında Denizli(1070-1520), İstanbul 2007, s.81 vd.

²⁷ Claude Cahen, Osmanlılardan Önce Anadolu da Türkler, (çev. Yıldız Moran), İstanbul1994, s.274

²⁸ II.Keykavus'un oğlu Alaaddin(Gıyaseddin) Cimri olarak bilinmektedir. Karamanoğlu Mehmet Bey Siyavuş'u başı üzerinde Selçuklu sancağı olduğu halde şehre girdiler ve Karamanoğlu Mehmet Bey ona biat etti. Konya'nın ileri gelen halkı da gelip eski sultanın oğluna biat ettiler.Geniş bilgi için bkz. Coşkun Alptekin,"Türkiye Selçukluları", DGBİT, İstanbul :1989 Çağ Yayınları, c.VIII, s. 338 vd.

²⁹ Tuncer Baykara, "Denizli", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi İstanbul 1994, IX, s. 157.

³⁰ O. Turan a.g.e., s. 516.

²⁴ O. Turan a.g.e., s. 515.

²⁵ Tuncer Baykara, Denizli Tarihi,İstanbul 1969, s. 34; F. Başar, a.g.e, s.373.

Arslan ile Muineddin Pervane yeni Hanı tebrik etmek için Moğol başkentine gelmişlerdi. Moğol Han'ından almış oldukları yarılığa Anadolu'ya dönmüşlerdir. Bir müddet sonra Muineddin Pervane ile Sultan Rukneddin Kılıç Arslan'ın arası açıldı. Muineddin Pervane sultanı Abaka Han'a şikayet ediyordu. Böylece Pervane, Abaka Han'dan almış olduğu geniş yetkilerle Sultan Rukneddin Kılıç Arslan'ı Aksaray'da bir av şöleni sırasında öldürttü. Muineddin Pervane 2 yaşındaki III. Gıyaseddin Keyhüsrev'i tahta geçirmek suretiyle devlet yönetimini eline aldı³¹.

Muineddin Pervane bundan sonra devletin yüksek makamlarına kendi adamlarını yerleştirdi ve kendisine rakip olanları bertaraf etmeye başladı. Fakat Anadolu'da bulunan Moğol Noyanları'ndan Acay ve Samagar'ın bulunması Muineddin Pervane'nin işini biraz zorlaştırıyordu. Muineddin Pervane bunların alınması için planlar yapıyor ve bu iki Moğol Noyan'ını Abaka Han'a şikayet ediyor ve Abaka Han bu konuya bir çare bulacağına dair söz vermişse de bu işi hemen yapmadığı görüldü. Bunun üzerine Muineddin Süleyman, Moğol Hanından destek bulamadığı için Memlük Sultanı Baybars'tan elçi aracılığı ile mektuplaşmak suretiyle ondan yardım istemiştir. Sultan Baybars ise, bu yıl değil gelecek yıl yani 1277 yılında yardıma geleceğini söylemiştir³². Bir müddet sonra Abaka Han, Acay ve Samagar Noyanı Anadolu'dan almış ve yerlerine Toku Noyan ile birlikte Tudavun ve Kongurtay'ı atamış ve bütün beyleri de Toku Noyan'ın emrine vermiştir³³. Muineddin Pervane'nin Sultan Baybars ile gizlice mektuplaştığını öğrenen Abaka Han bu duruma çok kızmıştır ve Muineddin Pervane'nin bu ikili siyaset uygulamasının cezasını ona ağır ödetmiştir. 1277 yılında Anadolu'da Elbistan'da yapılan o savaşta Anadolu

Selçuklu askerlerinin Moğol askerlerine niçin yardım etmediğinin de hesabını sormuştur³⁴.

Abaka Han, Memlüklerle gizli görüştüğü ve mektuplaştığı gerekçesiyle Muineddin Pervane'yi yargıladı ve niçin İlhanlı askerleriyle Memlüklere karşı savaşmadığının hesabını sordu savaş meydanında ölen askerlerin Moğol askerleri olduğunu ve savaş meydanında Selçuklu askerinin yer almaması Abaka Han'ı daha da kızdırdı. Abaka Han ayrıca çok sayıda İlhanlı askerinin 1277 yılında yapılan Elbistan savaşında hayatını kaybettiğini ki, kaynakların verdiği bilgiye göre bunun da sorumlusunun Muineddin Pervane olduğu kanaatine vararak onu 1277 yılı Ağustos ayında 30 arkadaşıyla birlikte öldürtmüştür³⁵. Abaka Han, Anadolu'dan ayrılırken Kardeşi Kongurtay'ı Anadolu'ya vali olarak atamış ve onun yanında Anadolu Selçuklu Sultanı Gıyaseddin Keyhüsrev ve Sahip Fahreddin Ali'yi bırakmıştı. Moğollar harekete geçerek önce Aksaray'ı aldıktan sonra Konya üzerine yürüdüler ve Selçuklu tahtında bulunan Cimri ve Karamanoğulları, Konya'yı boşaltarak uç bölgelerine gittiler. Moğol askerleri peşlerinden giderek Larende ve Ermenek civarını yağmaladılar ve bol miktarda ganimet ele geçirerek tekrar yaylaklarına döndüler³⁶. Anadolu Selçuklu ittifakına karşı Anadolu'daki Uç Beylikler kendi aralarında ittifak kurarak Moğollara karşı mücadele etmişlerdir. Karaman oğulları ile ortak hareket eden beylikler arasında Eşrefoğulları, Aydınoğulları ve Menteşeoğulları gibi beylikleri sayabiliriz³⁷.

c-Geyhatu Döneminde Uç Beyliklerin Moğollara Karşı Ortak Mücadelesi

Denizli'deki Türkmenlerin önderinin adaşı olan Karamanoğlu Mehmet Bey de Moğollara karşı bir kısım Türkmenlerle birlikte

³¹ İbn Bibi, c.II, s.168 vd.; Özlem Kalkan, Batı Anadolu Beylikleri'nin Teşekkül Devri, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Muğla 2011, s.49 vd.

³² O.Turan,a.g.e., s.553 vd.

³³ Kerimüddin Aksarayi, Müsameretü'l-Ahbar, s.100.

³⁴ Faruk Sümer," Anadolu'da Moğollar", s.43;O.Turan, a.g.e., s.567.

³⁵ İbn Şeddad,Baybars Tarihi, s.93; İbn Devadari,Kenzu'd-Dürer, c.VIII, s.207; Nejat Kaymaz, Pervane Muineddin, s.179.

³⁶ Kerimüddin Aksarayi,Müsameretü'l-Ahbar, s.129 vd.

³⁷ Şikari, Karaman Oğulları Tarihi,(Yay.Mesud Koman), Konya 1940,s.30 vd.

mücadele etmeye devam etmiştir. Denizli beyleri ile birlikte II. İzzeddin Keykavus davasına bağlanan Moğollara ve Rükneddin Kılıç Arslan'a karşı harekete geçen Türkmenlerden ikinci sırayı Karamanlılar teşkil ediyordu.³⁸ Türkmenler, 1291 yılında Selçuklu gücünün gerilemesi üzerine yeniden başkaldırdılar. Bu sırada İlhanlı Devleti'nde taht mücadelesi başlamıştı. Uçlardaki Türkmen beyliklerinden Mentеше ve Eşrefoğulları da bu isyana katıldılar. Bunun üzerine Geyhatu, 1291 yılında Denizli üzerine yürüyerek aylarca süren kuşatmadan sonra 23 Aralık 1291 de şehri ele geçirdi. Muhtemelen Kayı boyundan olan bu Türkmen isyanının bastırılması sonucu Mehmet Bey ailesinin nüfuzu kırıldı. Denizli Yöresine XIII. yüzyılın sonlarından itibaren İlhanlıların bu bölgeye daha da önem verdikleri görülmektedir.³⁹

Muineddin Süleyman, Karamanlıların Moğollara karşı düşmanlığını çok iyi biliyordu ve Kamareddin ilini Karaman Bey'e iktâ olarak verdi ve onun beyliğini tanıdı. Muineddin Süleyman, Bunsuz'u da Emir-i Candarlığa yükseltip böylece Karaman Bey ve Bunsuz'u kazanmak istemişti. Fakat Moğol ve Selçuklu ordusu Denizli yöresindeki Türkmenler üzerine sevk edilince sıranın kendine geleceğini iyi bilen Karamanlılar, 20.000 süvari ile Konya'ya yürüdüler. Muineddin Süleyman, Karamanlılar'ı Gavele kalesi önünde bozguna uğrattı. Bunsuz ve Zeynü'l Hac esir edildi ve daha sonra da iç kalede asılarak öldürüldüler.⁴⁰ Karamanoğlu Mehmet Bey ise, bir tepe üzerinde bir Moğol karakoluna rastlayınca onlara mızrakla saldırdı. Fakat Kurbağa Hisarı'nda, dar bir geçitte düşmanın ok yağmuruna tutuldu ve o da öldürüldü. Karamanlılar liderlerini kaybedince bozguna uğradılar. Gıyaseddin Keyhüsrev, Sahib Ata ve

Moğollar bütün Karaman ilini deniz kıyılarına kadar taradılar, bulduklarını öldürdüler ve onların yaşadıkları beldeleri harap ettiler.⁴¹ Bu yılda Anadolu'da o kadar Türkmen öldürülmüştür ki, Memlük tarihçisi, Yununi, bunu şöyle ifade eder" H.660/1262 yılında Hülagu Anadolu'ya bir ordu gönderdi ve Moğollar orada çok sayıda kişiyi öldürdüler ve bir çoğu da Dimaşk'a kaçtı⁴²".

Geyhatu döneminde de Batı Anadolu'da yaşayan Türkmenler çok büyük sıkıntı çekmiştir. Geyhatu 1285 yılında 20.000 kişilik bir askeri güçle Anadolu'ya geldi. Geyhatu, 1286 yılında Erzincan'dan hareketle Sivas ve Kayseri'den sonra Aksaray'a geldi. Karamanlıların Moğol elçisini öldürmesi üzerine Geyhatu Konya üzerine yürüdü.⁴³ Amacı yağma ve kıyımlarla ülkeye dehşet saçmaktı, adamları da bu konular da büyük bir beceri sahibydiler. Konya Ereğlisi yöresinde Larende (Karaman) kent nüfusunun çok küçük bir bölümü Türkmen olmasına rağmen acımasızca yağma edilmişti. Ardından Denizli ve Mentеше toprakları da aynı akıbete uğratılmıştı. Moğollar, Türkmenleri yok etmeyi başaramadılar ve bu olayların yol açtığı kargaşadan her anlamda yararlanan yine Türkmenler olmuştu.⁴⁴

Denizli yöresine XIII. yüzyıl sonlarından itibaren İlhanlıların bu bölgeye daha da önem verdikleri görülmektedirler. Nitekim ünlü vezir Reşidüddin Fazlullah'ın oğlu Denizli'ye vali tayin edilmiştir. Hatta Gazan Han'ın da bir ara buraya gelmeyi düşündüğü rivayet edilmektedir. Geyhatu, İlhanlı tahtına geçtikten sonra iki ay bile geçmeden Anadolu'daki bu karışık durumu önlemek için Aladağ'dan Anadolu üzerine yürüdü⁴⁵.

³⁸ O.Turan,a.g.e., s. 568.

³⁹ T. Baykara, a.g.m., s. 157.

⁴⁰ Aksarayı, Müsameretü'l-Ahbar, s.71 vd.; Osman Turan, Selçuklular Zamanında Türkiye, s.519 vd., C. Alptekin, a.g.m., s. 345

⁴¹ İbn Bibi, a.g.e., s. 216; O. Turan, a.g.e., s. 568

⁴² Ebü'l-Feth Kutbeddin Musa b. Muhammed,el-Yununi, Zeylü Mir'ati'z-Zaman, c.II, Haydarabad 1954, s.162.

⁴³ C. Alptekin, a.g.m., s. 345

⁴⁴ C. Cahen a.g.e., s. 291

⁴⁵ Reşüdidin, Camiü't-Tevarih Destan-ı Abaka, s.83 vd; O.Turan, Selçuklular Zamanında Türkiye, s.605;Aksarayı, Müsameretü'l- Ahbar, s.170.

Sultan Mesud onu Kayseri'de karşıladı. Buradan Konya'ya gelen Geyhatu, ordu-sunu ikiye ayırarak bir bölümünü Akşehir tarafına gönderirken, diğer kısmıyla birlikte Karamanlılar üzerine yürüdü. Geyhatu, Konya Ereğlisi'ni yağmaladıktan sonra Karamanlılar'ın başkenti Larende'ye yöneldi ve 21 Aralık 1291 yılında burayı ele geçirdi. Geyhatu, Torosların dik yamaçlarında insan avına çıkan Tekin Timur'u kaçıran Karamanlılar'ı yakalamak için gönderdi. Tekin Timur bu takip sırasında çok sayıda Türkmen katlettikten sonra geri döndü. Daha sonra Moğollar, Eşrefoğulları beyliği topraklarına girerek burada da büyük katliamlarda bulundular ve burada 7 binden fazla esir aldılar. Bu durum felaketin boyutlarını göstermesi bakımından önemlidir⁴⁶. Anadolu'daki Türkmenleri tamamen sindirmeyi hedefleyen İlhanlı hükümdarı Geyhatu, Karaman ve Eşrefoğulları Beyliği'nden sonra bu kez Ladik Türkmenleri üzerine yürüdü. Ladiklilerin direnmesi ve şehir kapılarını Moğollar'a açmaması üzerine Geyhatu şehri ok yağmuruna tuttu ve onları teslim olmaya zorladı. Geyhatu, şehri teslim aldıktan sonra şehri yağmalattı ve yöre halkını da vahşice öldürttü. 1291 yılında cereyan eden bu hadiseden sonra Geyhatu, Menteşe Türkmenleri üzerine yürüdü ve burada da tahribat ve katliam yaptı. Geyhatu, Türkmenleri itaat altına aldıktan sonra 1292 yılında tekrar Konya'ya döndü⁴⁷.

d- Baydu ve Gazan Han Döneminde Uç Beyliklerin Moğollar'a Karşı Ortak Mücadelesi

1295 yılında emirler tarafından öldürülen Geyhatu'nun yerine Baydu geçti. Baydu tahta geçer geçmez vegileri oldukça arttırdı ve halk bulunduğu beldeleri terk edip dağlara kaçıp mağaralara sığındılar. Müslüman düşmanı olan Baydu, Anadolu'da Müslümanların medrese, cami ve tekkelerini yıktırmaya baş-

ladı. Kaynakların bidirdiğine göre, zulüm o dereceye varmıştı ki, neredeyse camilerde ezan sesi duyulmuyor, halk camiye gidemiyor ve camiler Budist ve Hristiyan mabetlerine dönüşecekti. Anadolu halkı kara kara düşünürken tam bu sırada Gazan Han tahtı ele geçirmişti⁴⁸.

Denizli Beyleri, Germiyan, Hamit, Menteşe ve Aydınogullarına karşı çok dikkatli siyaset takip etmekteydiler. Anadolu'da bu şekilde bağımsız beyliklerin kurulması İlhanlılar tarafından hoş karşılanmadı. Nitekim Anadolu İlhanlı Valisi Çoban Bey gibi oğlu Timurtaş da başkaldıran Anadolu beylerinden Eşref ve Hamitoğulları üzerine sefere çıktı. Timurtaş, 1325 yılında Eşref ve Hamitoğulları beyliğine son verdikten sonra bu kez Germiyan, Denizli, Menteşe ve Alaşehir illerini ele geçirmek üzere sefere çıkmıştır⁴⁹. Bu sefer sırasında Denizliye uğrayan Timurtaş Bey'in gelişi ile ilgili olarak Aydınoglu Umur Bey'e ait bir Farsça kitabe mevcuttur. Timurtaş Bey'in bazı sebeplerden dolayı Mısır'a Kaçmak zorunda kalışı, Denizli yöresinde Germiyanogulları'nın etkisinin artmasına yol açmıştır. Ancak İnanç Mehmet Bey, nispeten küçülen topraklarında İlhanlılara karşı yarı bağımsız bir şekilde varlığını devam ettirmiştir.⁵⁰

Denizli ve yöresiyle ilgili olarak seyyahlar da gözlem ve izlenimlerini farklı şekilde dile getirmişlerdir. Seyyah İbn Batuta da 1332 yılında Denizliye uğramış ve Ahilerden uzun uzun bahsetmiştir. Ahilerin yüksek misafirperverliğinden övgüyle söz ettikten sonra onlar hakkında şöyle der, "Kur'a Ahi Sinan'ın takımına düştü. Adı geçen bunu haber alınca yanında kendi yoldaşlarından bir grupla gelip bizi karşıladı ve hep birlikte onun tekkesine giderek misafir olduk. Tekkeye vardığımızda bize derhal yiyecek getirdiler. Yemek yiyip

⁴⁶ İlhan Erdem, Türkiye Selçukluları İlhanlı İlişkileri(1258-1308), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara 1995,s.315.

⁴⁷ Anonim Selçukname, s.62; Claude Cahen, Osmanlıdan Önce Anadolu'da Türkler, s.291.

⁴⁸Kerimüddin Mahmud Aksarayi, Müsameret'ül- Ahbar ve Müsayeretü'l-Ahyar,(Yay.Osman Turan),Ankara 1944, s.185 vd.; İlhan Erdem, a.g.t.,s.328 vd.

⁴⁹ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Anadolu Beylikleri, Ankara 1988, TTK.Yay.,s.43.

⁵⁰ T. Baykara , a.g.m., s.157;

dinlendikten sonra Ahi Sinan hepimizi hamama götürdü. Hamamdan çıkınca bunlar tekrar büyük bir sofraya kurdular ve bize çeşitli meyveler ve tatlılar ikram ettiler. Yemekten sonra Kur'an-ı Kerim'den bazı parçaları okuyan hafızları dinledik arkasından da hepsi raks ve sema etmeye başladılar.⁵¹

Evliya Çelebi'de; Denizli Kalesinden bahsederken 4 kapısının bulunduğunu bunlardan kuzeye bakanın Boyacılar kapısı, doğuya bakanın Semerciler kapısı diye adlandırıldığını söyler ki, Ahilik ve Esnaf teşkilatının Denizli'nin sosyal ve kültürel hayatındaki yerini göstermesi bakımından oldukça önemlidir.⁵²

SONUÇ

Sonuç olarak; Malazgirt Zaferini takiben Anadolu'nun değişik yerlerinde, Anadolu Selçuklu Devletinin dışında, değişik bölgelerde farklı adlar altında kurulan Beyliklerin Köseadağ Savaşı'ndan sonra kademeli olarak bir Moğol baskısı altına girdiği görülmektedir. Moğol hadisesi bütün olumsuzluklara rağmen Türk nüfusunun Orta Asya'dan İran ve Azerbaycan üzerinden Anadolu'ya akmasına sebep olmuştur. Anadolu'ya gelen bu kesif Türk nüfusu Anadolu'da Türk kimliğinin oluşmasına müspet yönde katkıda bulunmuş ve Anadolu'nun daha XII. asırdan itibaren "Türkiye" diye anılmasına sebep olmuştur. Böylece Anadolu, çok kısa bir süre içerisinde siyasî yönden büyük gelişmeler göstermiş, bu gelişmeler Anadolu'yu uluslararası bir ticaretin merkezi haline getirmiştir.

Anadolu Selçuklu Devleti Köseadağ savaşı sonrası Moğol hakimiyeti altına girdikten sonra hem siyasî hem de ekonomik açıdan büyük sıkıntılar yaşamıştır. Uç Türkmen beyleri Bizans'a ve Moğollara karşı zaman zaman

Selçuklu devletinin yanında yer alırken Selçukluların Moğollara dayanması sonucu Türkmenler bazen hem Selçuklularla hem de Moğollarla mücadele etmişlerdir. İlhanlı Devletinin yıkılışına kadar Anadolu'da kurulan beylikler büyük sıkıntı çekmişlerdir. Moğol baskısı sonucu uçlara göç eden Göçebe Türkmenler, uç bölgelerde değişik adlar altında beylikler kurmuşlardır. Bu beyliklerden özellikle Karamanoğulları, Hamidoğulları Eşrefoğulları ve Menteseoğulları zaman zaman Moğollarla mücadelede ortak hareket etmişlerdir.

Emir Timurtaş Anadolu'ya genel vali olarak atandıktan sonra Anadolu'da Türkmenlere karşı baskı oldukça artmış, ağır vergiler yüklenmiş ve Türkmenler büyük sıkıntılar çekmişlerdir Karamanoğlu Beyliği ile Timurtaş arasında kıyasıya mücadele yaşanmıştır. Timurtaş, İlhanlı tahtında yaşanan taht mücadelesi yüzünden kendisi hakkında aşırı derecede şikayet edilince, Timurtaş İlhanlı merkezine çağrılır ve öldürüleceğini anlayınca Memlük Devleti'ne sığınır.

KAYNAKÇA

- Aksaray, K. Mahmud. (1944), *Müsameretü'l-Ahbar*, TTK. Yay., Ankara.
- Alptekin, C. (1989), *Büyük Selçuklular, Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi*, VII. Cilt, İstanbul.
- Alptekin, C. (1989), *Türkiye Selçukluları, Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi*, VII. Cilt, İstanbul.
- Anonim Selçukname (1952), *Tevarih-i Ali Selçuk*, Houtsma nşr, Leiden 1902 nüshasını Farsça neşir ve Türkçeye trc. F.N. Uzluk .
- Baykara, T. (1969), *Denizli Tarihi*, İstanbul.
- Baykara, T. (1994), *Denizli, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, IX., s. 157-158.
- Baykara, T. (2007), *Selçuklular ve Beylikler Çağında Denizli (1070-1520)*, İstanbul.
- Cahen, Claude, (1994), *Osmanlılardan Önce Anadolu da Türkler*, çev. Yıldız Moran ,

⁵¹ İbn Batuta; Rihlet-i İbn Batuta, Tuhfetü'l-n -Nüzzâr fi Garabi'l Emsar ve Acaibi'l-Esfâr, Beyrut 1996, c.I, s.297.

⁵² Müjgan Cunbur "Denizli Kültür Tarihinde Gaziler ve Ahiler", Türk Kültür Tarihinde Denizli Sempozyumu Bildiriler (27-30 Eylül. 1988), Denizli 1988, s. 20.

- e- yayınları, İstanbul.
- Cunbur, M. (1988), *Denizli Kültür Tarihinde Gaziler ve Ahiler, Türk Kültür Tarihinde Denizli Sempozyumu Bildiriler (27-30 Eylül 1988)*, Denizli, s. 19-27.
- Demir, M. (2004), *Büyük Selçuklular Tarihi*, Sakarya Kitabevi, İstanbul.
- Ebu'l-Fida, (1329), *Takvimu'l-Büldan*, Farsçadan çev. Muhammed Ayeti, Tahran.
- El-Ayni, Bedreddin Mahmud b. Ahmed, (1987), *Ikdu'l-Cuman fi Tarihi ehli'z-Zaman* nşr. Muhammed M.Emin, Kahire, I. Cilt.
- Ebü'l-Feth Kutbeddin Musa b. Muhammed, el-Yununi, (1954) *Zeylü Mir'ati'z-Zaman*, II. Cilt, Haydarabad.
- Erdem, İ. (1995), *Türkiye Selçukluları İlhanlı İlişkileri (1258-1308)*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara.
- Eflâki, A. (1959-1961), *Menakıbu 'l-Arifin*, nşr. T. Yazıcı, Ankara.
- İbn Batuta (1996), *Rihlet-i İbn Batuta, Tuhfeti 'i 'n -Nüzzâr fi Garabi 'l Emsar ve Acaibi'l-Esfâr*, Beyrut, I. Cilt.
- İbn Bibi (1996) *el-Evamir'ul- Ala'ıye fi'l-Umuri'l Ala'ıyye (Selçukname)*, II. Cilt, çev. Mürsel Öztürk, Ankara.
- İbn Devadari, *Kenzu'd-Dürer*, VIII. Cilt.
- İbn Şeddad (1941), *Baybars Tarihi*, Trc. M.Ş. Yalıtıkaya, İstanbul.
- Kalkan, Ö. (2011), *Batı Anadolu Beylikleri'nin Teşekkül Devri*, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Muğla.
- Kaymaz, N. (1970), *Pervane Muinu'd-Din Süleyman, AÜDTCF Yay.*, Ankara.
- Kerimüddin Mahmud-î Aksarayî, (2000), *Müsamerat'ül- Ahbâr*, çev. Mürsel Öztürk, Ankara.
- Koca, S. (1996), *Türkiye Selçuklularında Ekonomik Politika*, Erdem Atatürk Kültür Merkezi Dergisi (Özel Sayı II), Ankara, 8/23, s.465-485.
- Koca, S. (1997), *Dandanakan 'dan Malazgirt 'e*, Giresun.
- Komnena, A. (1996), *Malazgirt' in Sonrası*, çev. Bilge Umar, İnkılap Kitabevi, İstanbul.
- Merçil, E. (1985), *Müslüman Türk Devletleri Tarihi*, İstanbul.
- Özaydın, A. & Başar, F. (1994), *İslam Tarihi*, Kayıhan yayınları, İstanbul.
- Reşüdidin, F.T. (1338) *Camiü't-Tevarih Destan-ı Abaka* (Yay. Behmen Kerimi), Tahran.
- Sümer, F. (1970), *Anadolu'da Moğollar*. S.A.D., I. cilt (1969), Ankara,1-147.
- Sümer, F. (1972), *Oğuzlar (Türkmenler)Tarihleri, Boy Teşkilatı, Destan*, Ankara.
- Şeker, M. (1991), *Fetihlerle Anadolu'nun Türkleşmesi İslamlaşması*, Ankara.
- Şikari, (1940), *Karaman Oğulları Tarihi*, (Yay. Mesud Koman), Konya.
- Turan, O. (1969), *Selçuklular Tarihi ve Türk-İslam Medeniyeti*, BoğaziçiYay., İstanbul.
- Turan, O. (1993), *Selçuklular Zamanında Türkiye*, Boğaziçi Yay., İstanbul.
- Uzunçarşılı, İ.H. (1988), *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu Karakoyunlu Devletleri*, TTK. Yayınları, Ankara.
- Üremiş, A. (2005), *Türkiye Selçuklularının Doğu Anadolu Politikası*, Ankara.
- Yuvalı, A. (1994), *İlhanlılar Tarihi Kuruluş Devri I*, Kayseri.
- Yuvalı, A. (1997), *Moğol Harekatının Anadolu'nun Demografik ve Dini Yapısı Üzerindeki Etkileri*, *Erdem Dergisi*, 9/27 Ankara, s. 128-137.

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

- Keleş, B. (2018). XIII. Ve XIV. Yüzyılda Denizli Ve Yöresindeki Türkmenlerin Moğollara Karşı Mücadelesi, *Jass Studies-The Journal of Academic Social Science Studies*, Doi number: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS7565>, Number: 66 Spring II 2018, p. 415-424.